

УДК 811.131.1(062)(049.3)

УДК 821.131.1(062)(049.3)

Анастасија Ѓурчинова**НАУЧЕН СОБИР ПО ПОВОД 100 ГОДИНИ ОД РАЃАЊЕТО НА
ИТАЛО КАЛВИНО: КАКО ГО ЧИТАМЕ КАЛВИНО ДЕНЕС:
НАСЛЕДСТВО, РЕЦЕПЦИЈА, ПРЕВОДИ**

На 17 октомври 2023 година на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје се одржа научниот собир *Како го читаме Калвино денес: наследство, рецепција, преводи*, со што свечено се отвори и XXIII Недела на италијанскиот јазик во светот. Со оваа конференција нашиот Факултет се вклучи во меѓународната програма на манифестации по повод стогодишнината од раѓањето на Итало Калвино (1923-1985), славејќи ја креативноста, луцидноста и фантазијата на еден од најголемите италијански писатели на 20 век. По тој повод, Катедрата за италијански јазик и книжевност се поврза со Националниот комитет на Италија за одбележување на оваа годишнина и особено со „Лабораторијата Калвино“ од Универзитетот Ла Сапиенца од Рим, која ги собира и се грижи за преводите на овој автор на странски јазици, меѓу кои и на македонски. Патувачката изложба *Калвино дома и во светот*, подготвена од оваа институција, беше поставена и на нашиот Факултет, благодарение на заложбите на Италијанската амбасада во Скопје. На овој начин и нашиот научен собир беше дел од богатата програма која во текот на годинава опфати конференции, семинари, тркалезни маси и јавни читања во триесетина градови на сите пет континенти, каде што реномирани специјалисти за Калвино дискутираа заедно со професори-италијанисти, преведувачи и писатели од односните земји и култури.

Научниот собир под наслов *Како го читаме Калвино денес: наследство, рецепција, преводи* постави некои суштински прашања од типот: што ни кажува делото на Калвино нам, денес и тука, и дали е тој навистина и наш современик, како што сугерираше пленарното предавање на проф.

Рино Капуто од Универзитетот „Тор Вергата“ во Рим, покрај тоа што е веќе признат како класик на италијанската книжевност на 20 век? „Преку алатките на имагинацијата“, забележа проф. Капуто, „Калвино дејствувал во сите аспекти на реалноста, до тој степен, да стане, како малкумина други европски автори, предвесник на индивидуалните и општествените процеси кои дури денес ги покажуваат своите вистински резултати.“ Беа покренати и прашањата за тоа дали Калвино бил соодветно интерпретиран во нашата критичка мисла и дали и колку го познавале македонските писатели, на што се осврна акад. Влада Урошевиќ. Тој изнесе сведоштва за откривањето на овој автор за време на неговите патувања во Париз и укажа на некои сродности на сопственото дело со она на Калвино, што беше подетално елаборирано и од страна на писателот Гоце Смилевски. Импозантната бројка од дури единаесет наслови од Калвино преведени на македонски јазик, пак, нè обврза да посветиме посебна сесија за неговите преводи и за рецепцијата во македонската средина, што беше од повеќе аспекти согледано од неколкумина наши професори и истражувачи. Од друга страна, фактот дека нашиот Факултет е еден од ретките во кои се предава специјален монографски курс за Итало Калвино, нè поттикна да предвидиме сесија на млади истражувачи, апсолвенти и дипломци на нашата Катедра, кои ги изнесоа своите читања и сведочеа за тоа што им кажува делото на Калвино на новите генерации негови читатели.

Работни јазици на конференцијата, на која зедоа учество вкупно петнаесет учесници, беа македонскиот и италијанскиот. На крајот од научниот дел, ученици од италијанската паралелка на гимназијата „Никола Карев“ од Скопје прочитаа фрагменти од делото *Марковалдо*. Во прилог ја наведуваме целосната Програма за собирот:

**КАКО ГО ЧИТАМЕ КАЛВИНО ДЕНЕС: НАСЛЕДСТВО,
РЕЦЕПЦИЈА, ПРЕВОДИ**
(COME LEGGERE CALVINO OGGI: EREDITÀ, FORTUNA,
TRADUZIONI)

Научен собир по повод 100 години од раѓањето на Итало Калвино во организација на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, Филолошки факултет „Блаже Конески“ и во соработка со Италијанската амбасада во Скопје

17 октомври 2023

9.30 Воведна сесија (модератор Анастасија Ѓурчинова)

Пленарно предавање на Рино Капуто: “Italo Calvino, nostro contemporaneo”

- Лидија Капушевска-Дракулевска: „Итало Калвино во македонската критика и есеистика“
- Гоце Смилевски: „Грамот и поетиката на имагинарното: *Egen grupi trag* (1959) од Влада Урошевиќ и *Невидливи tragovi* (1972) од Итало Калвино“
- Влада Урошевиќ: „Краток омаж за Калвино“

Отворање на изложбата **Calvino qui e altrove/ Калвино дома и во светот** во аулата на Факултетот

11.30 Сесија *Преводи* (модератор Ирина Талевска)

- Радица Никодиновска: “Tradurre Calvino: sfide e soluzioni traduttive”
- Ирина Талевска: “Una comunicazione metafisica: Liliana Uzunović e Italo Calvino”
- Јована Караниќиќ Јосимовска: “Lo strano e lo straniamento nella narrativa di Calvino in lingua macedone: strategie traduttive nelle traduzioni di Anastasija Gjurčinova”
- Александра Саржоска: “Gli equivalenti traduttivi della preposizione italiana A nelle traduzioni macedoni di Radica Nikodinovska dei romanzi *Il barone rampante* e *Palomar*”
- Теодора Јосифовска: “Gli strumenti sintattici di focalizzazione ne *Le città invisibili* e i loro equivalenti nella traduzione macedone”

13.30 Сесија на млади истражувачи (модератор Теодора Јосифовска)

- Сара Деспотовска: “L’intreccio tra la scienza e la letteratura nelle *Cosmicomiche*”
- Драгана Марковиќ: “Le idee di Calvino saggista sui classici e sui *bestseller*”
- Христијан Стојановски: “Le categorie del fiabesco ne *I nostri antenati* di Calvino”
- Марија Муратовска: “Italo Calvino e la sua ‘riscrittura’ delle *Fiabe italiane*”
- Џулија Костандинова: “La guerra e l’ottica bambinesca nell’opera di Italo Calvino”

15.00 Затворање на собирот.**Патувачката изложба „Калвино дома и во странство“**

Книгите патуваат слично како и вината, пишуваше Итало Калвино; тие имаат свое контролирано потекло, но вистинските сладокусци низ светот, сепак, успеваат да ја препознаат нивната арома. И патувањето на неговите книжевни дела има своја посебна траекторија, која беше претставена на десетте панели од изложбата *Калвино дома и во странство*, која годинава навистина патува низ светот, тргнувајќи од Милано, преку Осло, Брисел, Перт, Софија, стаса и во Скопје, за да продолжи понатаму во други градови. На првите осум панели изложбата го следи патувањето на најпопуларните книги на Калвино низ светот, кое непрекинато трае веќе цели шеесет и осум години, преку цитати од осум најпознати книги на овој автор и список на сите нивни преводи на различни јазици, во кои педантно се наведени и преводите на македонски. Малку статистика: првиот превод на некое дело од Калвино е направен на француски јазик; тоа а *Прејоловениот виконџ*, објавен во 1955 година (само три години по италијанскиот оригинал) кај издавачот Албен Мишел во Париз. Оттогаш делата на Калвино се преведени во дури шеесет и пет земји, на педесет и четири јазици во светот. Преводите особено се интензивираат по смртта на писателот во 1985 година, кога тој станува, навистина, познат низ целиот свет и особено влијателен во рамките на книжевноста на Постмодернизмот. Најпреведувано дело на Калвино е *Невидливиот трагови*, од кои има четириесет и три преводи на различни јазици, потоа следи романот *Ако една зимска ноќ некој ѝајник* со триесет и осум преводи, *Баронот на дрво* со триесет и седум итн.

Како допатувал Калвино на македонски јазик, можеше да се види од последниот панел, за чие успешно дизајнирање се заслужни проф. Ладислав Цветковски од Факултетот за ликовни уметности и младата дизајнерка Линда Илиевска. Тука беа наведени насловите, преведувачите, издавачите, кориците и годините на објавувањето на единаесетте дела од Итало Калвино на македонски, почнувајќи од првиот превод, *Марковалдо*, објавен во 1995 година. Меѓу неговите преведувачи од италијански јазик се Лилјана Узуновиќ, Радица Никодиновска и Анастасија Ѓурчинова, сите со по три преведени наслови, додека, со по еден наслов се јавуваат Марија Грација Цветковска и Наташа Бошкова.

Да се преведува Калвино воопшто не е едноставна работа, особено имајќи ја предвид парадоксалната „прецизност на неговата фантазија“, како и неговиот избрусен и кристално чист стил и јазик. Но, исто така е и еден од најголемите предизвици, бидејќи преведувачот се нафаќа на речиси невозможна мисија, да го „преведе непреводливото“, особено ако се знае дека и самиот Калвино бил скептичен во однос на можноста неговите зборови да се престорат во други, т.е. бил престашен од идејата дека низ светот еден ден ќе циркулираат книги кои, веројатно, нема да имаат многу допирни точки со она што тој навистина го напишал. Сепак, благодарение на овие единаесет преводи, заедно со Умберто Еко и Алесандро Барико, Итало Калвино е, дефинитивно, најпреведуваниот италијански писател кај нас. И, како што убаво велеше критичарот Алберто Азор Роза, се чини дека Итало Калвино беше навистина предодреден за планетарен успех, бидејќи едновремено умееше да биде и совршено италијански писател, но и природен космополит.

Изложбата „Калвино дома и во светот“ поставена во аулата на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ – Скопје